

Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle hallituksen esityksen luonnoksesta alkoholilain 17 ja 26 §:n muuttamisesta

Alkoholilain muuttamista koskeva esitysluonnos on tiivis ja selkeä ja se sisältää laadukkaan ja monipuolisen arvioinnin alkoholilain muuttamisen vaikutuksista. Esitykseen liittyviä negatiivisia vaikutuksia, epävarmuuksia ja riskejä on tuotu avoimesti esiin. Vaikutuksia markkinoihin ja kilpailuun tulee vielä tarkentaa.

Esitysluonnoksen keskeisimmät puutteet ja kehittämiskohteet

- i) Esitysluonnoksessa tulisi arvioida tarkemmin, miten vähittäismyyntin vapauttamisen rajoittaminen vain käymisteitse valmistettuihin alkoholijuomiin vaikuttaisi yritysten väliseen kilpailuun ja markkinoihin.
- ii) Hallitusohjelmassa on sovittu useista alkoholikauppaa koskevista markkinoiden avaamiseen ja kilpailun lisäämiseen liittyvistä lainsäädäntömuutoksista. Hallitusohjelman kirjausten toteuttaminen useilla erillisillä hankkeilla vaikeuttaa yhteisvaikutusten hahmottamista. Hallitusohjelman alkoholikauppaa koskevien muiden lainsäädäntömuutosten yhteisvaikutuksia tulee arvioida tarkemmin myöhemmin annettavien esitysten yhteydessä.

1. Hallituksen esitysluonnoksen keskeinen sisältö

Tässä esitettävä kuvaus on suora lainaus esitysluonnoksen "esityksen pääasiallinen sisältö" -jaksosta.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi alkoholilakia.

Alkoholijuomien vähittäismyyntiä koskevia säännöksiä muutettaisiin sallimalla luvanvaraiseen vähittäismyyntiin enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien lisäksi myös enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävät käymisteitse valmistetut alkoholijuomat.

2. Arvio hallituksen esitysluonnoksesta ja vaikutusarvioinneista

2.1 Yleiset huomiot

Arviointineuvosto pitää myönteisenä, että esitysluonnos on tiivis ja helposti ymmärrettävä. Nykytilan kuvauksen perusteella saa hyvän käsityksen alkoholin kulutuksesta ja sen vaikutuksista. Ehdotetun sääntelyn kohderyhmistä saa hyvän käsityksen, ja esitysluonnoksessa on hyödynnetty runsaasti tilasto- ja tutkimustietoa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen sosiaali- ja terveysministeriön pyynnöstä laatima muistio alkoholin vähittäismyyntilupien laajentamisesta enintään kahdeksanprosenttisiin juomiin on antanut hyvän tietoperustan säädöshankkeen valmisteluun.¹

Esitysluonnoksen tarkoituksena on toteuttaa hallitusohjelmakirjausta, jossa hallitus uudistaa alkoholipolitiikkaa vastuullisesti eurooppalaiseen suuntaan ja jatkaa vuonna 2018 tehtyä alkoholilain kokonaisuudistusta. **Arviointineuvosto katsoo**, että hallitusohjelmakirjaus on rajannut ministeriön mahdollisuuksia arvioida sääntelyvaihtoehtoja esitysluonnoksessa. **Arviointineuvostolle on muodostunut käsitys**, että ehdotuksesta aiheutuvien sosiaali- ja terveyshaittojen ja kilpailun edistämisestä aiheutuvien hyötyjen suhdetta on myös punnittu rajallisesti poliittisen ohjauksen vuoksi.

Hallitusohjelmassa on sovittu useista alkoholikauppaa koskevista markkinoiden avaamiseen ja kilpailun lisäämiseen liittyvistä lainsäädäntömuutoksista. **Arviointineuvoston näkemyksen mukaan** hallitusohjelman kirjausten toteuttaminen useilla erillisillä hankkeilla vaikeuttaa yhteisvaikutusten hahmottamista. Tämä näkökulma tulee esille myös esitysluonnoksesta annetussa lausuntopalautteessa. **Arviointineuvosto katsoo**, että hallitusohjelman alkoholikauppaa koskevien muiden lainsäädäntömuutosten yhteisvaikutuksia tulee arvioida tarkemmin myöhemmin annettavien esitysten yhteydessä.

Arviointineuvosto pitää myönteisenä, että esitysluonnoksen olennaisia vaikutuksia on tunnistettu hyvin. Yksittäisiä vaikutuslajeja on myös arvioitu pääosin riittävästi. Vaikutusarviointeihin liittyviä negatiivisia vaikutuksia, epävarmuuksia ja riskejä on tuotu avoimesti esiin.

Arviointineuvosto pitää myönteisenä, että esitysluonnoksessa on kuvattu laajasti lausuntopalautetta. Esitysluonnoksessa voisi kuvata tarkemmin, miten lausuntopalautte on otettu huomioon esityksen jatkovalmistelussa, sillä **arviointineuvoston käsityksen mukaan** lausuntopalautte ei ole juuri vaikuttanut hallituksen esitysluonnokseen.

¹ Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 24.8.2023. Alkoholin vähittäismyyntilupien laajentaminen enintään kahdeksanprosenttisiin juomiin. Muistio mahdollisista hyvinvointi- ja terveysvaikutuksista.

Arviointineuvosto katsoo, että esitysluonnoksessa tuodaan melko suppeasti esiin ulkomaiden lainsäädäntöä ja ulkomailla käytettyjä keinoja. Katsauksesta ei ilmene, miten ulkomailla hyödynnetyt keinot ja niistä saadut kokemukset ovat vaikuttaneet tämän esitysluonnoksen valmisteluun.

Arviointineuvosto pitää myönteisenä, että tarkoituksena on seurata uudistuksen taloudellisia sekä sosiaali- ja terveysvaikutuksia.

2.2 Taloudelliset vaikutukset

Arviointineuvosto pitää myönteisenä, että esitysluonnoksessa on käsitelty hyvin välittömiä ja välillisiä taloudellisia vaikutuksia julkiselle taloudelle kokonaisuutena sekä erikseen eri sektoreille.

Esitysluonnoksen yhtenä tavoitteena on reilun ja avoimen kilpailun edistäminen. **Arviointineuvosto kiinnittää huomiota** siihen, että vähittäismyynnin vapauttamisen rajaaminen vain käymisteitse valmistettuihin alkoholijuomiin ei ole vaikutuksiltaan yksinomaan kilpailua edistävä ratkaisu.

Arviointineuvosto katsoo, että esityksessä tulee arvioida tarkemmin, mitä vaikutuksia vähittäismyynnin vapauttamisen rajaamisella käymisteitse valmistettuihin alkoholijuomiin olisi markkinoihin ja yritysten väliseen kilpailuun.

Arviointineuvosto katsoo, että esitysluonnoksessa voisi mahdollisuuksien mukaan arvioida, miten esitys vaikuttaa alkoholijuomien ostamismahdollisuuksiin Suomessa erilaisilla paikkakunnilla. Kaventuvatko erot ostamismahdollisuuksissa?

Esitysluonnoksen mukaan korkea alkoholiverotus ja alkoholin saatavuuden rajoittaminen vähentävät koko väestön tasolla sosiaali- ja terveyshaittoja. **Arviointineuvosto katsoo**, että esityksessä tulisi selkeämmin tuoda esiin alkoholijuomien hinnan vaikutus kysyntään eli hintajousto².

Esitysluonnoksen mukaan päivittäistavarakaupan markkinoille tulisi muutoksen myötä ulkomailta enintään 8,0 prosenttisia viinejä tai muita rypäleistä käymisteitse valmistettuja alkoholijuomia. **Arviointineuvosto katsoo**, että esityksessä tulisi käsitellä tarkemmin myös muiden sääntelyn kohteena olevien alkoholijuomien, kuten oluiden, vähittäiskaupan tuonnin muutoksia.

---

² Alkoholin hinnan vaikutuksista ks. esim. seuraavat tutkimukset: Vihmo 2006: [Alkoholijuomien hintajoustop Suomessa vuosina 1995–2004](#), *Yhteiskuntapolitiikka* 71: 23-32 ja Herttua 2010: *The Effects of the 2004 Reduction in the Price of Alcohol on Alcohol-Related Harm in Finland - a Natural Experiment Based on Register Data*, Finnish Yearbook of Population Research.

2.3 Muut ihmisiin kohdistuvat ja yhteiskunnalliset vaikutukset

Arviointineuvosto pitää myönteisenä, että esitysluonnoksessa on arvioitu kattavasti ja hyvin alkoholin kokonaiskulutuksen vaikutuksia järjestykseen ja turvallisuuteen, alkoholikuolleisuuteen sekä alkoholin aiheuttamiin sosiaali- ja terveyshaittoihin. Esitysluonnoksessa on arvioitu hyvin myös vaikutuksia eri sukupuoliin, lapsiin ja nuoriin.

3. Lainsäädännön arviointineuvoston lausuma

Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto on annettu alkoholilain muuttamista koskevasta hallituksen esityksestä (hankenumero: STM062:00/2023), jonka sosiaali- ja terveysministeriö toimitti arviointineuvoston käyttöön sähköpostitse 1.12.2023. Lausunto on julkinen.

Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnos täyttää hyvin lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeen vaatimukset. Arviointineuvosto suosittelee, että hallituksen esitysluonnosta täydennetään neuvoston lausunnon mukaisesti ennen hallituksen esityksen antamista.

Helsingissä 13. joulukuuta 2023

Leila Kostiainen

Lainsäädännön arviointineuvoston puheenjohtaja

Birgitta Hämäläinen

Erityisasiantuntija, lainsäädännön arviointineuvoston sihteeri

Yhteystiedot:

Valtioneuvoston kanslia
PL 23, 00023 Valtioneuvosto
vnk.fi
p. 0295 16001

Liite 1 Arviointineuvoston käyttämät standardilausumat

5. Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnos täyttää kiitettävästi lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeen vaatimukset. Arviointineuvostolla on vain vähäisiä lisäsehdotuksia hallituksen esitysluonnokseen.

4. Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnos täyttää hyvin lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeen vaatimukset. Arviointineuvosto suosittelee, että hallituksen esitysluonnosta täydennetään neuvoston lausunnon mukaisesti ennen hallituksen esityksen antamista.

3. Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnos noudattaa tyydyttävästi lainvalmistelun vaikutusarviointiohjetta. Arviointineuvosto suosittelee, että esitysluonnosta korjataan neuvoston lausunnon mukaisesti ennen hallituksen esityksen antamista.

2. Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnos noudattaa välttävästi lainvalmistelun vaikutusarviointiohjetta. Hallituksen esitysluonnoksessa on olennaisia puutteita ja esitysluonnosta tulee korjata neuvoston lausunnon mukaisesti ennen hallituksen esityksen antamista.

1. Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnoksen puutteet ovat niin merkittäviä, ettei esitysluonnos täytä lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeen vaatimuksia. Hallituksen esitysluonnoksen pohjalta ei pysty muodostamaan riittävää ja perusteltua käsitystä esityksestä, eikä sen taloudellisista ja yhteiskunnallisista vaikutuksista. Ilman puutteellisuuksien korjaamista on vakavasti harkittava, voiko hallituksen esityksen antaa eduskunnan käsiteltäväksi.*

* Viimeinen virke jätetään pois niissä tilanteissa, kun esitystä ei käytännössä voida vetää pois.